

excursie bouwnetwerk 2012

EUREGIO

Heerlen - Aachen - Genk

Krimp

Nederland staat voor een demografische omslag: de komende dertig jaar daalt het aantal inwoners in een kwart van de Nederlandse gemeenten. Parkstad Limburg loopt daarin voorop: voor Parkstad Limburg wordt de komende decennia een krimp van 250.000 naar 180.000 inwoners verwacht. De vraag is hoe je met die krimp om gaat: hoe kunnen vitale regio's in een nieuw demografisch evenwicht ontwikkeld worden? In de mijnregio waar we twee dagen te gast zijn, gaan we het zien. Nieuwe economie, high technology, recreatie, maar ook de IBA.

Welkom op onze reis de bright site of life.

Vandaag en morgen gaan we met elkaar op een grenzeloos avontuur. We bezoeken de voormalige mijnstreek in het zonnige zuiden. Bijna vijftig jaar na de aankondiging van de mijnsluiting, is de regio op zoek naar zichzelf. Ga er maar aan staan: Hoe geef je vorm aan nieuwe economie en ruimte in een gebied waar sprake is van een 'demografische transitie'?

Parkstad gaat tot en met 2020 een IBA organiseren bij wijze van 'ideale proeftuin' om bijvoorbeeld nieuwe planingsmodellen uit te proberen. Wij horen en zien hoe ze zich daar op voorbereiden. Hoe wordt je als regio toekomstgericht en ondernemend? Hoe kom je tot nieuwe invullingen en strategieën, en waar haal je de energie vandaan om dat te doen? Misschien wel door je te laten inspireren door het intrigerende mijnlandschap, de samenwerking in de Euregio, het principe van de triple helix, het industrieel (mijn)erfgoed en de Manifesta van Genk.

We gaan het ontdekken. Leuk dat je erbij bent!

Gebruik de reis om je eigen strategieën te ontwikkelen, om grensoverschrijdend te denken en om te netwerken. Let op in Aken: 'vernetzen' is waar het om draait in grensregio's.

Laat dat nou net het doel van Bouwnetwerk zijn. Veel plezier!

Euregio Maas-Rijn

De Euregio Maas-Rijn (EMR), met circa 3,9 miljoen inwoners, is een van de vele Euregio's. Euregio's zijn internationale samenwerkingsverbanden van allerlei gebieden die behoren tot de Europese Unie. Het bijzondere van deze Euregio is dat het gaat om een samenwerking van een aantal provincies en andere bestuurseenheden die verspreid liggen over drie landen. Deze gebieden bevinden zich rondom de rivier de Maas en ten westen van de rivier de Rijn, rond de zeshoek Hasselt-Maastricht-Luik-Aken-Heerlen-Eupen. Het gebied van de regio vormde in vroeger tijden al een samenhangend cultuurgebied tussen Maas en Rijn. Het oorspronkelijke hertogdom Limburg lag in het centrum daarvan. Nadat in 1976 een werkgroep was opgericht om het samenwerkingsverband vorm te geven, kreeg de Euregio in 1991 een juridische status. Een van de belangrijkste doelstellingen binnen de EMR is bovenregionaal structuurbeleid bij de regionale ontwikkeling van de zogenaamde Groenmetropool, de voormalige Mijnstreek. Onze excursie speelt zich af in deze Groenmetropool.

programma dag 1

vrijdag 28 september 2012

09.30 uur	Ontvangst met koffie/thee en vlaai in Carbon6 (= oude CBS gebouw) in Heerlen
09.45 uur	Korte inleiding door Helma Born
10.00 uur	Inleiding tot de IBA Parkstad: waarom, wie en hoe Identiteit Parkstad en Euregio door Bernadette Janssen Project groeve Mourik (Brunssum) door Jan Smits Inleiding projecten Heerlen (Carbon6, MSP, Vrieheide en Hoensbroek) door Doenja Urlings Intro wijkaanpak in MSP (Heerlen) door Roel Meertens Intro gebiedsontwikkeling Hoensbroek door Doenja Urlings/Carolien Oomes
11.15 uur	Rondje Carbon6 door Martine van Lier & Peter Borkens(Walas concepts)
12.00 uur	Lopen naar glaspaleis
12.30 uur	Lunch in glaspaleis bij Jeffrey Kuckelkorn, restaurant 5.0, Schunck
14.00 uur	Busrit langs verschillende projecten MSP: eerste aangepakte wijken, pocketparks Vrieheide: Sigrano, drive-in woningen (Toelichting door Ria Waarle van BMC) Hoensbroek Aldenhof (Toelichting door Doenja Urlings)
16.30 uur	Vertrek naar Aken met de bus
17.15 uur	Inchecken in Hotel
18.00 uur	Eigen tijd /eventueel kuren/wellnes in hotel (badkleding mee)
20.00 uur	Diner

IBA parkstad

IBA parkstad

Kan een evenement het denken over de invulling van de ruimte veranderen? Na de successen van Hoogvliet (Wim-By) en de IBA in Hamburg is er veel enthousiasme over de Internationale Bauausstellung (kortweg IBA) als middel voor innovatie binnen de ruimtelijke ordening.

Een IBA biedt ruimte voor experiment. Het is een evenement dat iets achter laat dat groter is dan het evenement zelf en bouwt aan het zelfbewustzijn van een gebied door het in de schijnwerpers te zetten. Een IBA is geen wind die voorbij blaast. Het werkt als een real-time laboratorium voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald gebied: een zoektocht naar concepten voor de toekomst van een stad of regio. Een IBA is niet alleen expositie: alles draait om de transitie van een wijk, een stad, een regio of zelfs van een deelstaat. De stad als laboratorium voor planning en bouw van morgen.

Het succes van een IBA valt of staat bij het creëren van draagvlak en het samenbrengen van partijen rondom een gemeenschappelijk gevoelde urgentie, zoals bijvoorbeeld krimp of het verdwijnen van industrie. Parkstad wil met zijn IBA aansluiten op de internationale traditie en voortbouwen op succesvolle voorgangers. De IBA als open proces om dingen anders te doen dan anders, om iets voor elkaar te krijgen op een andere manier dan zoals we het altijd hebben gedaan. (afkomstig van website Nirov)

Grand Canyon in de Groeve Mourik

Er komt ruimte vrij in een regio die wel een financiële oppepper kan gebruiken. Wat doe je? Een van de IBA projecten geeft het antwoord: een onderscheidend themapark maken voor jong en oud op de locatie van groeve Mourik in Brunssum met als thema een van de zeven wereldnatuurwonderen: de Grand Canyon. Deze bijzondere ontwikkeling levert veel werkgelegenheid op voor de directe omgeving en draagt bij aan de branding en trots van de regio. Zeker omdat het themapark de omliggende natuurparken wil versterken en duurzaamheid vooropstelt. De energie die nodig is voor het park wordt gewonnen uit de locatie zelf. Mogelijk kan die energie ook worden ingezet voor de regio. Daarnaast is Grand Canyon een inspiratiebron voor andere gebiedsontwikkelingen langs de Leisure Ring (Buitenring) van Parkstad. Het themapark kan bovendien voor een nog sterker leisurecollectief in Parkstad zorgen door zich te verbinden met bestaande leisureondernemingen. De huidige partners in dit project: Addventures, Cofely Zuid-Oost, Grontmij Nederland, VolkerWessels/Bouwbedrijf Jongen, Gemeente Brunssum en Stadsregio Parkstad Limburg

Jan Smits is vanuit Addventures de projectleider van dit IBA-project. Hij praat ons bij over de aanleiding en de stand van zaken.

Glaspaleis/lunch

SCHUNCK is een voormalig mode- en warenhuis in Heerlen waar de mijnwerkersgezinnen alle waren/ outfits konden kopen. Het is ook de naam van een serie gebouwen waar de Firma Schunck in gehuisvest is geweest, waarvan de bekendste het Glaspaleis is, dat tot een van de meest invloedrijke gebouwen van de 20e eeuw is uitgeroepen door de Union of International Architects. Tegenwoordig is het een cultureel centrum. Wij gaan hier lunchen.

Op de bovenste verdieping van het Glaspaleis bevindt zich het restaurant 5.0.

Als eerste Conservator Food ter wereld maakt smaakkunstenaar Jeffrey Kuckelkorn deel uit van het projectbureau van SCHUNCK. Hij geeft op artistieke wijze invulling aan het culinaire beleid van SCHUNCK*'s restaurant 5.0. Enerzijds door in te spelen op de culturele programmering van SCHUNCK*, anderzijds door eigen thema's en culinaire concepten op het snijvlak van 'art en food' te presenteren.

Carbon6

Waar vroeger de cijfers en statistieken van heel Nederland werden verzameld, huizen sinds oktober 2010 startende ondernemers en creatieve bedrijven. Het oude CBS-gebouw in Heerlen heeft een nieuw leven gekregen. Het CBS-gebouw was een van de eerste kantoorcomplexen die Heerlen vanuit Den Haag kreeg als compensatie voor de uitval van werkgelegenheid door de mijnsluiting. Vanwege de bijzondere locatie en het belang voor de identiteit van Heerlen, wil de gemeente het gebouw graag behouden. Het gebouw was eigendom van de Rijksgebouwendienst. Vanwege gebrek aan commerciële belangstelling wilde de Rgd graag van het gebouw af. Walas Concepts een bedrijf dat zich richt op herbestemming van lastige locaties is de uitdaging aangegaan. Walas heeft voor het gebouw, dat wordt omgedoopt tot Carbon6, een plan gemaakt voor vijf jaar. In dat plan is de uitbreiding van het Mijnmuseum opgenomen en de vestiging van een leerwerkbedrijf, ruimte voor flexwerken en stadslandbouw.

Vrieheide

Vrieheide is een buurt in de Heerlense wijk Heerlerheide. In de jaren 60 van de 20e eeuw werden in de wijk 1277 karakteristieke betonnen eensgezinswoningen gebouwd. "Heerlen stampst te vrieheide nieuwe stad uit de grond", was de trotse kop in de krant in 1960. In 2012 echter is het een arme wijk met een woningvoorraad van lage kwaliteit. Toe aan herstructurering. Deze uitdaging is bijzonder omdat men flink wil verdunnen terwijl een groot deel van de woningen particulier bezit is.

MSP

In de Heerlende krachtwijk MSP (Meezenbroek, Schaesbergerveld, Palemig) werken de gemeente en woningcorporaties De Voorzorg, Woonpunt en Weller hard aan de ruimtelijke en sociaal-economische vernieuwing. De wijk heeft te maken met een sociaal-economische achterstand, een verouderde woningvoorraad en - net als heel Parkstad Limburg - met krimp. De organisch gegroeide stedenbouwkundige structuur, de ruimschoots aanwezige laagbouw en de groene ligging bieden goede aanknopingspunten voor een integrale vernieuwing van de wijk. Bewonersparticipatie is leidraad. Bewoners worden actief betrokken bij (tijdelijke) inrichtingsprojecten in de openbare ruimte,

Hoensbroek

Het plangebied **Aldenhofpark** ligt op een strategische locatie op loopafstand van het winkelcentrum van Hoensbroek. In het gebied worden op korte termijn 189 portieketagewoningen gesloopt. Er is al een groot leeg veld in het gebied op de plek waar vroeger een LTS stond. Vanwege de krimp in Heerlen komt er een samenbundeling van accommodaties en scholen. Dit biedt kansen om nabij het centrum van Hoensbroek een nieuwe kwalitatief hoogwaardige ontwikkeling te realiseren.

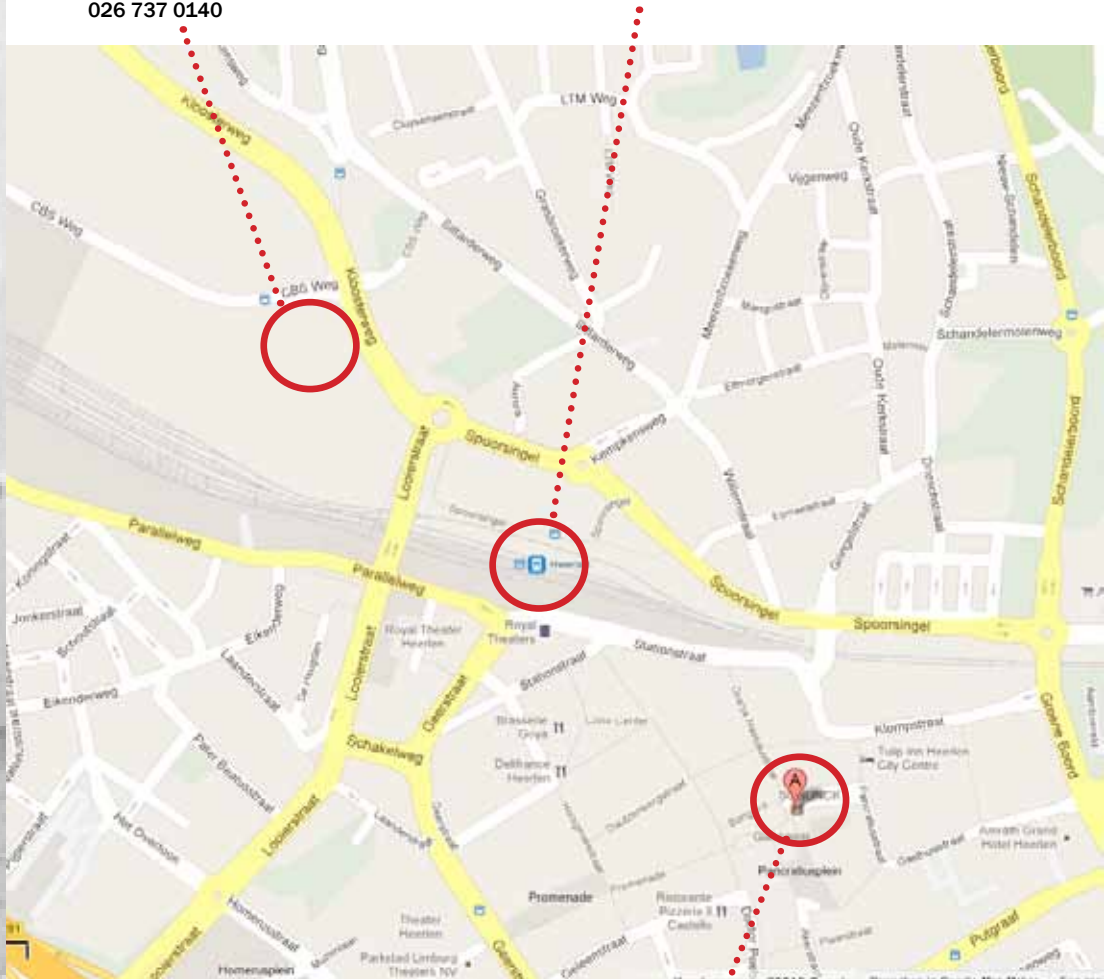

A black and white photograph of a modern building with large glass windows and a person walking in the foreground. The text is overlaid on the image.

“Mensen reageren vaak vreemd op krimp. De ene helft doet alsof de wereld vergaat, en de andere helft doet er een beetje lacherig over. Veel mensen zien niet dat bevolkingsafname tegelijk een heel normaal èn een serieus verschijnsel is. Daar moet je niet dramatisch over doen, maar je moet wel nadenken over de vraag wat je met dat fenomeen moet. Het gaat niet meer om kwantiteiten maar om kwaliteiten. Niets doen is geen optie.”

Carbon6
Kloosterweg 1,
6412 CN Heerlen
026 737 0140

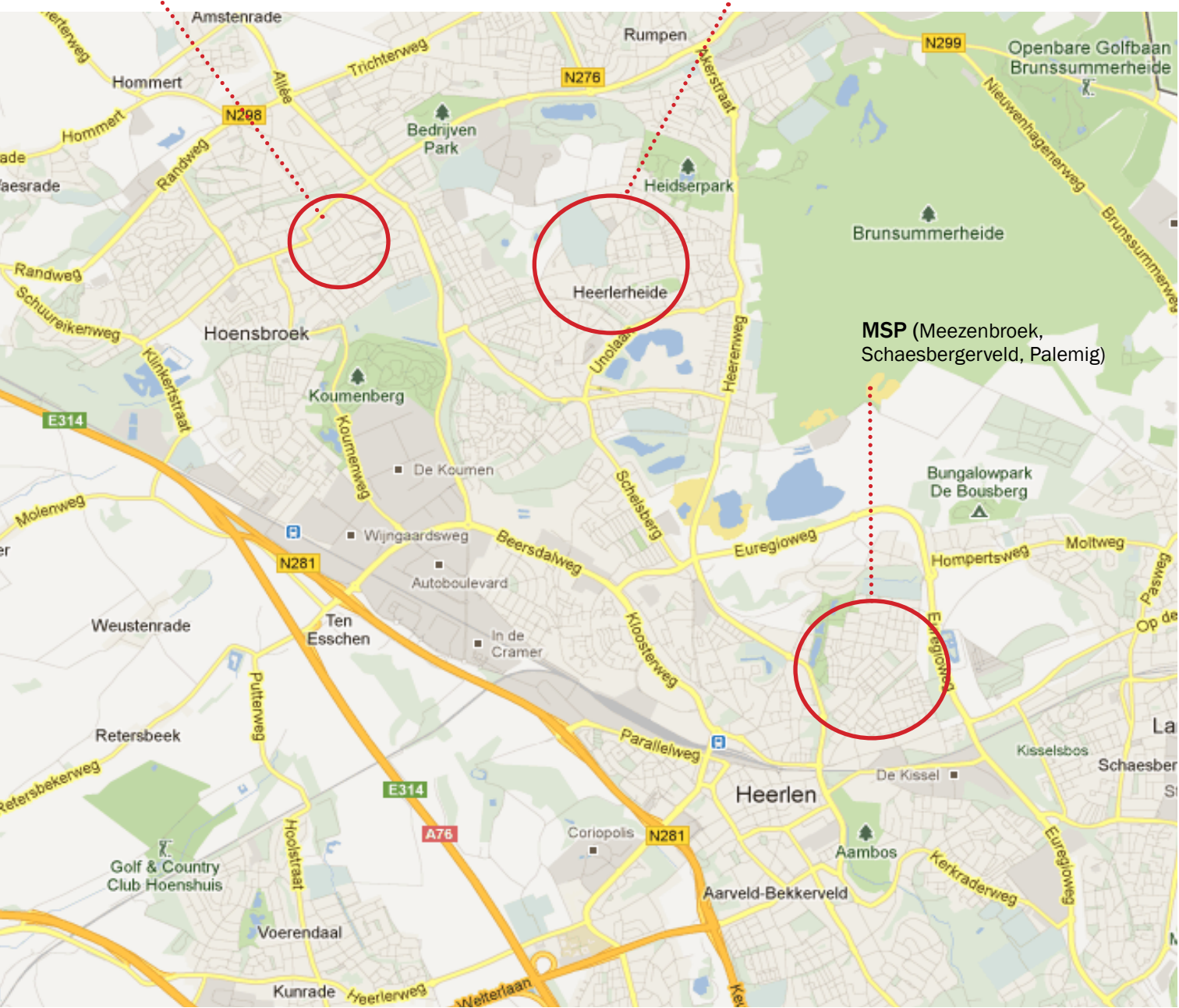
Heerlen CS

Glaspaleis
Bongerd 18,
Heerlen
045 577 2288

Hoensbroek Aldenhofpark

Heerlerheide, Vrieheide

Sprekers in Carbon6

- Introductie Helma Born (Procap)
- Bernadette Janssen (BVR, IBA) bernadette.janssen@bvr.nl
- Jan Smits (adventure) Hoeve Mourik j.smits@ad-d-ventures.nl
- Doenja Urlings (Jadoen, werkzaam voor allerlei projecten in Heerlen en omgeving) doenja@jadoen.com
- Roel Meertens (gem. Heerlen en Stads Kunst, stedenbouwkundige voor de wijk MSP) r.meertens@heerlen.nl.
- Doenja Urlings / Carolien Oomes (Jadoen en Buitenom, procesbegeleiding en ontwerp in Hoensbroek)

Rondleiders Carbon

- Martine van Lier mvanlier@walasconcepts.com
- Peter Borkens pborkens@walasconcepts.com

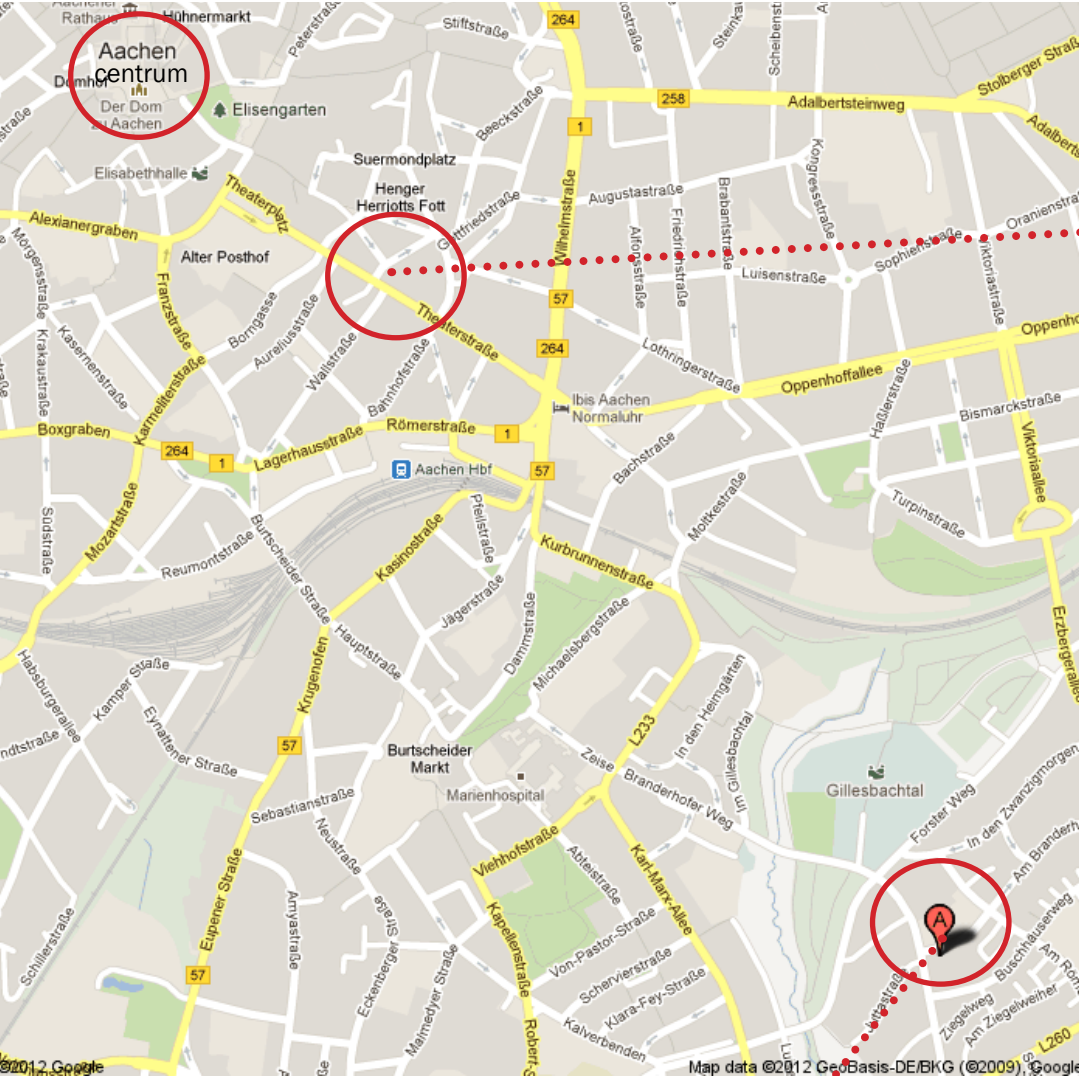
Sprekers in Glaspaleis

- Spreker: Wim Ortjens (regiobranding) info@zuidlimburg.nl
- aanwezig in zaal & lunch, Thierry Goossens (filosoof, opsteller Bidbook IBA) t.goossens@parkstad-limburg.nl
- Kok: Jeffrey Kuckelkorn kuckelko@xs4all.nl

Sprekers in bus

-
- Ria Waarle van BMC r.waarle@heerlen.nl
- Doenja Urlings (Jadoen) doenja@jadoen.com

restaurant Sen
Theatersrasse 27-29
Aachen
0241 40029060

Art Hotel Superior
Am Branderhof 101
5206 AachenAachen

programma dag 2

zaterdag 29 september 2012

7.30 uur	Opstaan – ontbijt – uitchecken - hotel
9.00 uur	Bezoek met bus High Tech Campus Melaten (RWTH Aachen)
10.00 uur	Reis naar Genk
11.00 uur	Presentatie Dienst Economie over economische situatie van Genk en in het bijzonder C-mine, Waterscheimijn, Thorpark en betekenis ligging Genk in eurregionaal verband
12.00 uur	Wandelen over C-mine terrein via Vennestraat met weekmarkt naar La Posta voor lunch
14.00 uur	Wandelen naar C-mine hoofdgebouw en vandaar de spectaculaire wandeling “C-mine expeditie”
16.00 uur	Reis naar Waterscheimijn
16.30 uur	Bezoek Manifesta 9 en Waterscheimijn. Rondleiding Manifesta 9 (Sandrien Wansink)
18:30 uur	Eigen tijd op Manifesta 9
19.00 uur	Diner op Manifesta 9.
20.30 uur	Reis naar (auto's) Centraal station Heerlen (verwachte aankomsttijd 21.00 uur)

Aachen

Aken: Europa is hier

De stedelijke regio Aken vindt zijn wortels in een groots Europees verleden: Aken is de stad van Karel de Grote. Het was de eerste hoofdstad van een rijk met Europese afmetingen. Resten van het internationale verleden vind je nog terug in Aken: opgravingen uit de tijd van het Romeinse Rijk, historische kastelen en een middeleeuwse kuurbadtraditie. In het jongste verleden drukten vooral de mijnbouw en de textielproductie hun stempel op de stad Aken en zijn omgeving. Dat zien we vrijdag en zaterdag ook in Heerlen en Genk.

Tegenwoordig zijn het in Aken vooral hightechfirma's in onder andere de automobielen- en spoorwegtechniek, de informatie- en communicatietechnologie en in de Life Sciences die zorgen voor werkgelegenheid. Deze hightechfirma's geven de stedelijke regio Aken een centrale plek op de Europese kaart. Op de Expo 2000 in Hannover werd Aken als Europese modelregio gepresenteerd: het modelvoorbeeld van een succesvolle structuurverandering waarbij de mijnbouw en de oude industrie in de regio plaats maken voor een van de belangrijkste High-Tech-locaties in Europa. De sleutel van het succes is een hechte samenwerking tussen de hogescholen, kamers van koophandel, onderzoeksinstanties, een aantal grote ondernemingen en de gemeente.

Tijdens ons bezoek aan Aken gaan we vier campussen bekijken waar onderwijs, bedrijfsleven en overheid elkaar treffen en versterken. Het leuke is dat die campussen heel Europees zijn.

Vanuit Heerlen doen we eerst de campus Avantis aan. Dit is het eerste grensoverschrijdende bedrijventerrein in Europa. Op Avantis vinden nieuwe ontwikkelingen plaats op het gebied van Nieuwe Energie en Topreferente zorg. Op dit moment wordt de Wijk van Morgen als praktijk voor energie-innovatie gebouwd. Het Academisch Ziekenhuis Maastricht (AZM) en het RWTH Universitätsklinikum Aachen (UKA) willen hier direct aan de grens het eerste Europees academisch ziekenhuis bouwen en daar met nieuwe hightech behandelingen een speler op wereldschaal worden. In Aken zelf wordt hard gewerkt aan drie andere campussen: de campus Melaten, de Campus Westbahnhof en de Campus Mitte. Daarmee timmert de Universiteit van Aken (de RWTH Aachen) hard aan de weg om toonaangevend te blijven. Op de locaties Melaten en Westbahnhof ontstaan in de komende jaren 19 toptechnologie-clusters (waar bedrijven samen met de universiteitsinstituten research en development gaan doen.) Als referenties voor deze plannen noemen de initiatiefnemers Silicon Valley en Stanford University.

Verbinden

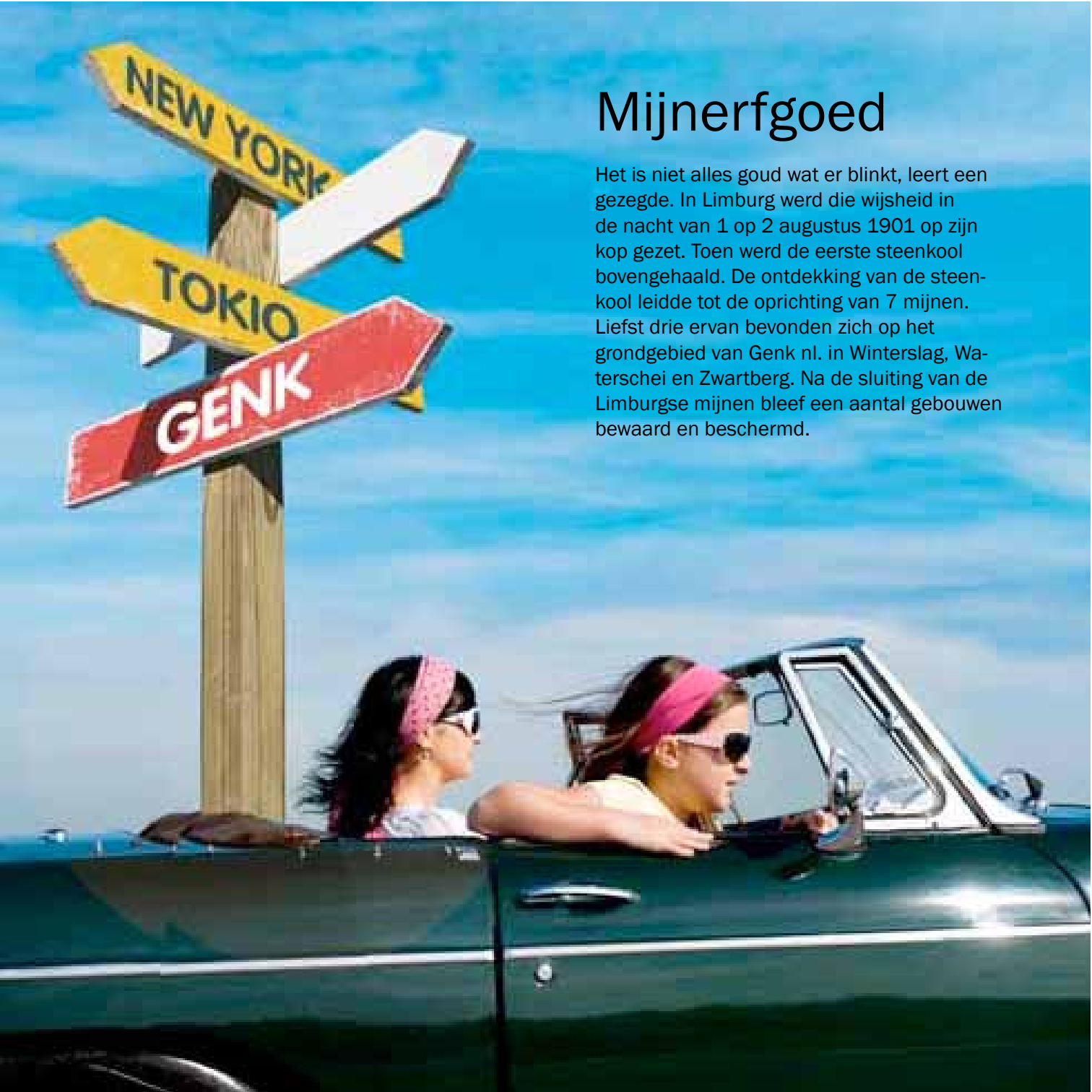
Om alle nieuwe en bestaande campussen en de binnenstad van Aken met elkaar te verbinden wordt een nieuw innovatief vervoerssysteem, de RWTH CampusBahn gebouwd, zodat in de toekomst wetenschappers, technologiewerkers en studenten uit Eindhoven, de Stadsregio Parkstad Limburg, Avantis en de Städte Region Aachen snel en gemakkelijk praktisch tot aan de voordeur van alle instituten en bedrijven kunnen reizen.

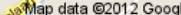
Hotel

We logeren in het Art hotel Superior. Het hotel ligt in de wijk Burtscheid (lat. Porcetum). Deze wijk was tot 1897 een zelfstandige stad. Daarna werd het een wijk van Aken en vervolgens een stadswijk van Aken, die sinds 1972 tot de stadswijk Aachen-Mitte behoort. De Kelten en Romeinen vestigden zich op deze plek en gebruikten de hete bronnen van Midden-Europa die Burtscheid tot op de dag van vandaag tot een kuurwijk binnen Aken maken.

Mijnerfgoed

Het is niet alles goud wat er blinkt, leert een gezegde. In Limburg werd die wijsheid in de nacht van 1 op 2 augustus 1901 op zijn kop gezet. Toen werd de eerste steenkool bovengehaald. De ontdekking van de steenkool leidde tot de oprichting van 7 mijnen. Liefst drie ervan bevonden zich op het grondgebied van Genk nl. in Winterslag, Waterschei en Zwartberg. Na de sluiting van de Limburgse mijnen bleef een aantal gebouwen bewaard en beschermd.

restaurant La Posta,
Vennestraat 185

C-mine

Carbon, Cultuur & Creativiteit

Gelegen op de fundamenten van Winterslagmijn, ontwikkelt C-mine activiteiten m.b.t. educatie, artistieke creatie en presentatie, creatieve economie en creatieve recreatie. Leren en studeren, creatief ondernemen, horeca, toerisme, film & congressen/seminars.

Wij doen de C-mine expeditie – dé kans om de mijnen ondergronds te herbeleven - een oude luchtgang – een zintuiglijke expeditie tussen licht en duister, boven en onder, nauw en wijds.

Afdalen tot 6 meter diep. Verrassende installaties. Unieke verhalen over de mijn in combinatie met creatieve beeldprojecties. Rond dwalen in het doolhof op weg naar de bovengrond. De gigantische en authentieke schachtbok van ruim 60 meter hoog beklimmen. Genieten van een schitterend uitzicht op de groene Limburgse omgeving, op 15 meter hoogte stoppen of op het mooi gerenoveerde plein naar ontwerp van buro Alle Hosper blijven en nog even het Energiegebouw in.

La Posta/lunch

Handelsstraat Vennestraat ligt als voormalige winkelstraat voor mijnwerkers aan de voet van C-mine. Op zaterdag brengt de wekelijkse versmarkt extra leven in de brouwerij. Handelaarsvereniging Vennestraat is actief met veel acties. Bijvoorbeeld 'Stick`em up Vennestraat' om leegstand te verzachten en positief in de aandacht te brengen.

La Posta is het voormalig postkantoor. Het is omgetoverd tot modern én in Genk en omstreken super bekend Italiaans restaurant.

toelichting Dienst Economie

start wandeling 'C-mine expeditie'

Stad Genk

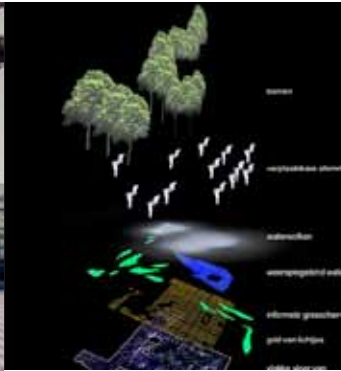
- 1 ENERGIEGEBOUW
- 2 MAD FACULTY
- 3 LAMPISTERIE
- 4 PAARDENSTALLEN - Painting with light
- 5 MAGAZIJNGEBOUW - Stockmansblauw
- 6 BUREELGEBOUW
- i C-MINE BEZOEKERSONTHAAL
- NATUUR- EN RECREATIEGEBIED
- HANDELSKERN VENNESTRAAT
- ← TOEGANG SITE
- P PARKING
- P PARKING + PICKNICKPLAATS
- P OVERDEKTE PARKING + FIETSPARKING
- Fietsparking
- BUSHALTE | Stadstijn 6L8: centrum
- VESPA VERHUUR
- GALERIJ
- EETGELEGENHEDEN
- HOTEL / BED & BREAKFAST

ONTPRIJSTELIJK
C-mine
bezoekers
onthaal
Stad Genk

C-MINE BEZOEKERSONTHAAL
C-MINE 10b2 | 3600 Genk
T. +32 (0)89 65 44 90
c-minebezoekersonthaal@genk.be

OPENINGSUREN
maandag: 13-17u | dinsdag - vrijdag: 9-17u | zaterdag - zondag: 10-17u
gesloten op Kerstmis, Nieuwjaar en Paaszondag

C-mine omgeving

Waterscheimijn /Thor Park

Het 90 hectare metende Thor Park, de voormalige steenkoolmijn van Waterschei, wordt door de stad Genk met onderwijspartners ontwikkeld tot een hoogwaardig bedrijventerrein met wetenschapspark: kennisgeoriënteerde bedrijven in een kantoorachtige omgeving.

Het statige hoofdgebouw (ca 22 000 m2) krijgt een faciliterende functie met diensten voor de bedrijven, werknemers en de instellingen op het Thor Park. In een twee fase is een wervende trekkersfunctie in de rest van het gebouw voorzien.

Manifesta 9

Manifesta is dé reizende Europese biënnale voor hedendaagse beeldende kunst. Manifesta 9 is geïnspireerd op de mijnsite van Waterschei in Genk. Zowel het hoofdgebouw - met daarin de tentoonstelling - als de gehele geografisch-ecologische 'mijnmachine' die de regio transformeerde, heeft bijgedragen tot The Deep of the Modern. Door de steenkoolindustrie tijdens de 20e eeuw ontstond immers een complex landschap van tuinvijken, ruimtelijke ordeningsplannen, fabrieken, kanalen, wegen en spoorwegen. The Deep of The Modern wordt in 3 tentoonstellingen gepresenteerd. Wij laten ons rondleiden door de tentoonstelling en het gebouw.

Spreker C-Mine

Dhr. Paul Olaerts, afdelingshoofd, coördinator bedrijven paul.olaerts@genk.be
Stad Genk, Dienst Economie

Rondleiding Manifesta 9

Sandrien Wansink, Art Mediator info@sandrienwansink.com

COLOFON

organisatie Excursie

Helma Born
Lizet Keyzers
Carolien Oomes
Lovisa Rottier

Deze excursiegids is mede
mogelijk gemaakt door

adviseurs en projectmanagers

procap

WWW.BUITENOM.COM